

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniæ Agrippinæ, 1653

4. Regula ut Lex Recta sit oportet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

Nemocanonem inscripsit : sicut apud Latinos Fulgentius, benè credendi Canonem, vocavit Regulam veræ fidei, scribens de fide ad Petrum. Denique apud Religiosos usitatum est, ut leges instituti sui & Constitutiones de modo religiosè vivendi, vocentur Canones vel Regulas: ut ostendit Iulius Nigrorius, Commentarius in Regulas Communes Societatis. Haud malè igitur nobis illud positum videri debet quod Architecti Christiani Regula sit Lex. Id autem fiet manifestius, si Regulae architectonicæ proprietates & munus Legis commodaverimus.

(a) S. Fulgent, lib. de fide ad Petr.

ARTICULUS IV.

REGULA VT LEX

Recta sic oportet.

PRIMA Regulae, qua Architectus utitur, proprie est *Rectitudo*, quæ tam illi est propria, ut nomen accipit regula ex eo, quod sit recta, sic dicta quasi *Rectitudo* & impedimentum non habens, ut scribit Isidorus in Originibus. Et sanè, rectum oportet esse instrumentum quod distortorum parietum ceterarumque rerum longitudinibus tribuit rectitudinem. Eodem ducit origo natio, quæ est apud Bedam (b) & Damianum, (c) dicta *Regulam* à regendo, id est, dirigendo, & corrigendo, quia quod distortum prauumque corrigit, & antequam sit distortum, dirigit. Hoc sensu sumitur Regula in

(a) Isidor. lib. 19. Orig. cap. 18. (b) Beda Comm. in Boët. de Trinitate Tom. 8. (c) Dam. epist. 114. ad Marin. (d) Isid. lib. 6. ca. 16.

Codice, dum agitur de architecturâ Templi Salomonici, quæ fuit Domus Sapientiæ. lib. tertio Regum cap. vi. *Operuit omnia laminis aureis opere quadro ad regulam.*

REGVLA Architecti effectrix est rectitudinis per applicationem sui. Itaque ipsa imprimis sit recta oportet. Propter quod unumquodque est tale, illud maxime est tale, inquit Philosophus. Unde Seneca Epist. LXXI. comparans Virtutem cum Regula, sensu Stoico, secundum extremum rigorem, scribit, nec remitti, nec intendi posse: non magis, quàm Regulam, quàm rectum probari solet. *Quam, inquit, si flectas, quicquid ex illa mutaveris, injuria est re-cti. Idem de Virtute dicemus. Hæc recta est, flexuram non recipit: rigida est, amplius intendi nõ potest. Hæc de rebus omnibus judicat: de hac nulla.* Simili ferè modo differit, tũ de Virtute, tum de Regula S. Gregorius Nazianzenus Orat. 26. num. 7. & docet corrumpi Regulam, si quid vel addatur, vel subtrahatur, cùm neutrum sine detrimento rectitudinis contingat. Sic quoque S. Chryostomus. *hom. 12. in epist. ad Ephes. Regula, inquit, nec addi sibi quicquam, nec demi sustinet: alioquin hoc ipso, quod regula est, amittit.* Nam regere vel dirigere amplius non potest, fallit artificem, depravat fabricam, & est causa ruinæ, postquam extractum fuerit, ædificio, ut monet Isidorus, loco superius indicato. Complectitur hæc omnia versiculis libro IV. Lucretius Philosophus & Poëta, Architecto morali frequenter repetendis.

*Denique, ut in fabrica si prava est Regula prima,
Norma quæ si fallax rectis regionibus exit,
Et libella aliqua si parte claudicat hilum,
Omnia mendose fieri, atque obstipa necessum est.
Prava, cubantia, prona, supina, atque absona tecta.
Iam ruere, & quoniam videantur velle ruant quæ
Prodita judiciis fallacibus omnia primis.*

CETERVM, Rectitudo non magis Regulæ conuenit quàm Legi: Lex enim omnis, si quidem Lex nominatim mereatur, recta est. Considera Legem Æternam, & Naturalem: Divinam & Humanam, in singulis inuenies infallibilem, inflexibilemque rectitudinem. Lex Æterna dicitur, vel quævis Regula practica, ac æternæ veritatis, ad quam naturaliter obligamur. Ut, DEUM esse colendum: parentes honorandos: nemini faciendam injuriam. Sunt enim istæ Regulæ omninò immutabiles, ac proinde æternæ. Vel vocatur Lex æterna Mentis diuini actus quidam, quo concipit & iudicat Regulas illas seruandas esse à creatura, cum voluntate eam obligandi. Lex Naturalis est participatio quædam, ut loquitur S. Thomas, 1. 2. q. 91. art. 2. *Legis æternæ in creatura rationali.* Si quidem Lex æterna extendit se ad omnes creaturas, tam rationales, quàm irrationales, sicut etiam Providentia diuina. At Lex naturalis ad solam creaturam rationalem. Et, si hominem spectes, est actus mentis humanæ, quæ nos naturali instinctu iudicamus Regulam æternam nobis præscriptam obseruari debere. Continet autem Lex naturalis alias plures Regulas, ad quas dirigendæ sunt actiones: duas verò potissimum, & maximè generales: *Bonum esse prosequendum: Malum fugiendum.* In his continetur illæ aliæ: DEUM colendum: parentes honorandos: vitam propriam conservandam: iustitiam & amicitiam cum proximo colendam. Item, DEUM non blasphemandum: parentes non contemnendos: propriam vitam non prodigendam: non metuendum: non furandum: homicidium, adulterium aliaque peccata non admittenda. Vno verbo, Alteri non faciendum, quod tibi non vis fieri. Denique, eodem spectant omnia præcepta Decalogi, & iis annexa.

PRÆTER hæc dictas Leges, est alia, quæ appellatur

latur POSITIVA: & est, aut DIVINA aut HUMANA. Divina, vel Instrumenti Veteris, quæ vocatur Mosaica; vel Novi Testamenti, quæ Evangelica; aut *Lex Vetus & Nova*. Vetus illa cum habuerit præcepta Moralia, Ceremonialia, & Judicialia; non est amplius necessaria Regula Architecturæ Christianæ, nisi quoad Moralia, quæ Decalogo continentur, & sunt quoad substantiam, Iuris naturalis, Lex Evangelica à Legislatore Christo lata cōplectitur Præcepta moralia, Sacramentalia, Fidei. Ad eam autem tenentur omnes Christiani structuram suam accommodare, & ædificium virtutum erigere.

LEX Humana vel est *Ecclesiastica* constituta à Prælati Ecclesiæ, quibus est potestas condendi Leges; vel *Politica* vel *Civilis*. Utriusque generis, aliæ sunt Communes pro omnibus, ut plerisque: aliæ uni, vel alteri Provinciæ, Reipublicæ, Communitati propriæ. Immo, nulla est Societas, nullum contubernium benè constitutum, nullus hominum cætus, qui leges suas non habeat. Quælibet autem est Regula Architecti Christiani, ac proinde quælibet recta: nam hæc est prima & potissima Regula architectonica proprietas. De rectitudine quidem Legis æternæ ac Divinæ ambigere esset impium. Lex autem Humana omnis, si quidem vera Lex sit, tum ad rectam Rationem, tanquam ad Regulam conficitur, tum ad Legem naturalem ac divinam directa conformataque est, unde derivatur, ut ex D. Augustin. (a) cū S. Thoma (b) docent Scholastici. Neque affectus ac perturbationes, quæ depravant, & distorquent animum hominis in effectione legis locum habent, ut ostendit Aristoteles: (c) quoniam Lex à recta Ratione procedit, & conficitur de rebus futuris, atque universalibus, quæ non commovent affectus, quemadmodum res singulares ac

* M m 5 præ-

(a) lib. de lib. arb. cap. 5. 6 (b) 1. 2. q. 93. art. 3. (c) lib. 1. Reth. cap. 2.

præsentes. Quare ab eodem Philosopho dicta est Lex,
Mens absque appetitu. Et à Marco Tullio sæpe definitur,
Recta ratio à Numine Deorum tracta, imperans honesta, & pro-
hibens contraria.

(a) Cic. lib. 1. de Leg. & Philip. 2.

A R T I C V L V S IV.

REGVLA ARCHITECTONICA

*Rectum & Distortum ostendit: haud secus Lex Bonum &
 Malum demonstrat.*

REGVLÆ Architectonicæ proprietas altera, prio-
 rem consequens, est, ut per eam in rebus aliis, qui-
 bus admoverur, rectitudo, aut pravitas. Rectum, & Re-
 gula, quæ rectissima esse debet, ut nomen suum tueatur,
 est iudex sui & obliqui. Quod docuit Aristoteles, & as-
 seruit S. Hieronymus: ille lib. 1. de anima, hic in cap. vi.
 ad Galatas. Et experitur quotidie Architectus, cui, si pa-
 rietem recto planoque Regulam suam applicet, æqualitas
 eius innotescit: si distorto, prono, gibbero admoveatur,
 gibbus, ac pravitas deprehenditur & apparet. Idem fi-
 cit Lex in moralibus; nam est *justorum & injustorum dis-*
cretio: ut illâ describit M. Tullius. Et sanè, ducit Lex omnia
 in cognitionem recti, vel distorti, quod in ipsorum et
 operationibus, dictis factisque, quibus constat moralis
 fabrica. Ac primò quidem, ipse Architectus, aut operari-
 rius quilibet per Legem, ut per Regulam, agnoscit stru-
 cturæ suæ rectitudinem aut contrà depravationem. Si
 enim apud se constituerit Ædificium spirituale in ani-
 ma erigere, & operi manum adhibuerit, jactatque
 funda-